

СОЦІАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ В ЕСТЕТИЧНИХ СИМВОЛАХ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ БОГІНЬ

Пам'ять – це психічний процес відображення досвіду людини шляхом засвоєння, збереження та подальшого відтворення обставин її життя та діяльності. Вона є одним із п'яти

с. 120

пізнавальних процесів (відчуття, сприйняття, мислення, уява й пам'ять) та потужним знаряддям інтелекту людини. [1]

Соціальна пам'ять передбачає засоби, соціальні механізми, соціальні інститути по обробці, відбору, збереженню, використанню та передачі в спадок наступним поколінням соціального досвіду. Для того щоб досягнути навіщо людині і суспільству пам'ять, звернемося до священної історії, до давньогрецьких легенд.

Давні греки Богинею Пам'яті вважали Мнемозину. Ім'я цієї Богині дало назву пам'яті (наприклад, в українській мові: мнемонічні вправи – вправи на тренування пам'яті). Мнемозина символізує важливість збереження пам'яті первісного (початкового) значення слів і відповідного (без перекручень) їх вживання. Вона була також богинею часу (історичного). Греки приписували їй впровадження мови (літер) і рахування (чисел, цифр).

Найдавніші грецькі поети оспівували Зевса, його боротьбу з титанами і улаштування порядку на Олімпі і в суспільстві по законам блага і гармонії. Мнемозина покровительствує тим, хто фіксує пам'ять про ці великі події і певне духовне начало, яке є джерелом спонукання людей до трансформації Хаосу (безладу) в Космос (лад, порядок) видимого світу, що представлено в мові. Мнемозина – творець Мови: понять (імен, найменувань предметів) та їх значень. Біля її святилища було джерело Лети-Забуття (забуття – отримання людиною певного стану (дельфійський оракул)), з якого пили воду ті, хто мали намір запитати Бога (запитати значення слів), і джерело Мнемозини (Пам'ять), з якого пили вже, коли отримали відповідь. Тут же стояв трон Мнемозини, який допомагав молільникам утримувати в пам'яті бачене й чути.

В образі Мнемозини важко було вкласти для людей усю базову інформацію про те, яку саме суспільну пам'ять треба відбирати, зберігати і передавати в спадок нащадкам. Тому вона (соціальна пам'ять) була представлена через окремі символи – дев'ять дочок – Муз: Калліопу, Клію, Мельпомену, Полігімнію, Талію, Терпсіхору, Уранію, Евтерпу, Ерато. Від Муз походить слово “музика”, що спочатку позначало не тільки музику в нинішньому розумінні, але будь-яке мистецтво або науку, пов'язану з діяльністю муз (театр, танець, спів, астрономію, астрологію). Музам будувалися спеціальні храми (колишні осередки духовного й інтелектуального життя), які називалися Мусейон (від цього слова і стався “музей”). Найбільш відомий Александрійський мусейон, що став в епоху еллінізму найбільшим науковим та освітнім центром Стародавнього світу.

Музи є символами найважливіших сегментів соціальної пам'яті, які вони по частинам успадкували від матері – Мнемозини. В літературі, одне з перших згадувань Муз знаходиться в “Іліаді” і “Одіссеї” (XXIV 60). [Див.детальніше: 2]

Калліопа (прекрасноголоса) – найстарша серед дев'яти Муз; первісно богиня співів, згодом покровителька красномовства, героїчної та епічної поезії (епічна поезія (епос) оповідає про події, котрі відбувалися у минулому) й науки. Калліопу зображували з паличкою (стилосом) для писання та з навощеною дощечкою в руках. Вона викликає почуття жертвності, що спонукає людину подолати свій егоїзм і страх перед долею. Суспільству потрібно пам'ятати своїх Героїв, їх забуття це шлях в забуття всього суспільства.

Клію (даруюча славу) – муза історії. Зображувалася з сувоєм папірусу або футляром для сувоїв і грифельною паличкою в руках. Клію символізує велич і славу суспільства, яке творить власну історію і не дає перетворити себе на слухняне стадо. Муза сприяє пам'яті про безсмертя, яке людина досягає подоланням своєї власної обмеженості, страху. Надихала на

славу через подолання самообмежень людини.

Історія не відбувається сама по собі. Її треба творити, щоб вона не потрапила в залежність від купки людей, які управляють нитками подій на свій смак і розсуд, керується особистими вигодами та мотивами, які інколи є не досить ясні та достатньо добродісні. Клію напучує людей пам'ятати легендарний "Міф про печеру", викладений Платоном: якісь люди сидять в глибині печери, скуті одним ланцюгом, а якісь невидимі господарі печери постійно обіцяють "свободу" засудженим вічно приймати тіні (пусті обіцянки) на стіні за дійсність.

с.121

Заплутані в тінях і в обмані люди навряд чи можуть творити Історію, а якщо вони щось вчать в неї, то лише так, як підносять їм її завуальовані господарі печери.

Муза історії символізує пам'ять правильної стежки, по якій людині заповіли йти Боги. Усвідомлений історичний рух народу можливий за постійної пам'яті дотримання Закону буття – чини по відношенню до іншої людини так, як би хотів, щоб чинили до тебе. Забуття суспільством цього Заповіту виведе людей вже на інший шлях – шлях помилок і незліченних страждань. Клію символізує цілеспрямоване влаштування людьми суспільних порядків у відповідності із космічними законами (Заповітом), а не просто споглядає їх прихід. Муза надихає сильних і мужніх, тих, кому відомі причини і цілі суцього.

Мельпомена (співаюча) – Муза Трагедії Життя – трагедії людського буття через ухилення від мудрості Вищого розуму. Образ Мельпомени увібрав в себе всі мінливості, що випадають нам на долю. Трагедія людини від її глупоти, невір'я і незрілості. Мельпомена вказує людині на можливість покінчити з брехнею, мороком і стражданням в своєму житті через пам'ять про мудрість. Зображувалася у вінку з виноградного листя, в театральній мантії, з трагічною маскою в одній руці і з мечем або палицею в другій, які символізували невідворотність божої відплати тим, хто порушив їх волю.

Полігімнія (багата на гімни (гімн – (похвальна пісня, ритмічно вимовлюваний текст) – урочиста пісня, яка вихваляє та прославляє Творця (божество)) – покровителька величавої, урочистої, релігійної поезії та красномовства. Ім'я Полігімнія вказує на те, що поети, які славили Богів – склали гімни – отримали безсмертну славу. Вона зберігає в пам'яті всі гімни, пісні і ритуальні танці, які славлять олімпійських богів. Їй також приписують винахід ліри. Полігімнія вчить людей риториці та ораторському мистецтву, яке перетворює оратора на знаряддя істини. Вона уособлює силу мови і робить мову людини життєдайною. Полігімнія допомагає пізнати таїнство слова як реальної сили, за допомогою якої можна надихати і оживляти, але одночасно поранити і вбити. Промови і гімни мають надихати людину на шлях до істини, до безсмертного Творця світу видимого і невидимого.

Талія (квітуча) – муза комедії, яку зображували в постаті дівчини у легкому вбранні із скіпетром (пастушою палицею) або з комічною маскою в правій руці, з плюшовим вінком на голові. Символізує необхідність пам'яті соціального оптимізму людини.

Терпсихора (втішаюча) – муза танців і хорового співу. Зображувалася у вигляді молодої жінки, з посмішкою на обличчі іноді в позі танцівниці, частіше сидючою і граючою на лірі. Характерні атрибути: вінок на голові; в одній руці вона тримала ліру, а в іншій плектр (медіатор).

Уранія – муза астрономії. Атрибутами Уранії були небесний глобус і циркуль. Символізує важливе положення соціальної пам'яті про космічне походження людини.

Евтерпа (звеселяюча) – муза ліричної поезії і музики. Зображувалася з лірою або флейтою в руках. Евтерпа символізує важливий елемент соціальної пам'яті про важливість для суспільства освіти, як соціального механізму її засвоєння.

Ерато – муза ліричної поезії. Атрибут музи – кіфара. Вона вміє своїм мистецтвом вдихнути в душу любов до всього живого, надихнути людину на перетворення дійсності за законами космічної Краси. Символізує важливе положення соціальної пам'яті – єдність всього живого і про єдине джерело походження всього живого. Кіфара у стародавніх греків уособлювала Всесвіт, повторюючи своєю формою Небо і Землю. Струни символізували різні рівні Всесвіту. Кіфара вважалася інструментом Аполлона – Бога Сонця давніх землеробів –

джерела Життя.

Використана література

1. Гой, Ф. А. Головний мозок – це ДНК-комп'ютер. Як тіло собі на потребу заповнює сховища пам'яті в мозку / Ф. А. Гой, О. Ф. Браницька, В. В. Гой. – Кіровоград: Центрально-Українське вид-во, 2009. – 199 с.
2. Геродот. Геродота турійця з Галікарнасса “Історій” книг дев'ять, що їх називають музами / Геродот; НАНУ, Ін-т літ-ри ім. Т.Г. Шевченка: пер., передмова, примітки А.О. Білецького. – Харків: Фоліо, 2006. – 655 с. – (Бібліотека світової літератури).